

EKOLOGIK TA'LIM VA AHOLINING EKOLOGIK MADANIYATINI OSHIRISH

Radjabov Zakir Normuratovich

Umumiy gigiyena va ekologiya kafedrası assistenti, SamDTU

Annotatsiya

Ushbu maqolada ekologik ta'limning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni, aholining ekologik madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, ekologik muammolarni kamaytirishda ta'lim tizimi, ommaviy axborot vositalari hamda jamoatchilikning ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqot davomida ekologik savodxonlik darajasini oshirishning samarali usullari o'rganilib, amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Ekologik madaniyatni rivojlantirish orqali atrof-muhitni muhofaza qilish va inson salomatligini mustahkamlash mumkinligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar

Ekologik ta'lim, ekologik madaniyat, atrof-muhit, ekologik tarbiya, ekologik ong, tabiatni muhofaza qilish, barqaror rivojlanish, ekologik xavfsizlik, aholining savodxonligi, ekologik muammolar.

ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ПОВЫШЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ НАСЕЛЕНИЯ

Раджабов Закир Нормуратович

ассистент кафедры общей гигиены и экологии, СамГМУ

Аннотация

В данной статье рассматривается роль экологического образования в развитии общества, а также вопросы формирования и развития экологической культуры населения. Кроме того, анализируется значение системы образования, средств массовой информации и общественности в снижении экологических проблем. В ходе исследования были изучены эффективные методы повышения уровня экологической грамотности и разработаны практические рекомендации. Обосновано, что развитие

экологической культуры способствует охране окружающей среды и укреплению здоровья человека.

Ключевые слова

Экологическое образование, экологическая культура, окружающая среда, экологическое воспитание, экологическое сознание, охрана природы, устойчивое развитие, экологическая безопасность, грамотность населения, экологические проблемы.

ENVIRONMENTAL EDUCATION AND THE IMPROVEMENT OF ENVIRONMENTAL CULTURE AMONG THE POPULATION

Zakir Normuratovich Rajabov

Assistant Lecturer, Department of General Hygiene and Ecology, Samarkand State Medical University

Abstract:

This article discusses the role of environmental education in the development of society, as well as issues related to the formation and development of environmental culture among the population. In addition, the importance of the education system, mass media, and the public in reducing environmental problems is analysed. During the research, effective methods for improving environmental literacy were studied and practical recommendations were developed. It is substantiated that the development of environmental culture contributes to environmental protection and the strengthening of human health.

Keywords:

Environmental education, environmental culture, environment, environmental upbringing, environmental awareness, nature protection, sustainable development, environmental safety, public literacy, environmental problems.

Kirish

Ekologik ta'lim — insonlarda tabiatga ongli munosabatni shakllantirish, atrof-muhitni asrash va ekologik muammolarni kamaytirishga qaratilgan ta'lim-tarbiya jarayonidir. Ekologik madaniyat esa insonning tabiatga bo'lgan mas'uliyatli

munosabati, ekologik bilimlari va kundalik hayotdagi ekologik xulq-atvorini ifodalaydi.

Bugungi kunda atmosfera havosining ifloslanishi, suv tanqisligi, chiqindilar muammosi, tuproq degradatsiyasi va iqlim o'zgarishi kabi ekologik muammolar inson salomatligi hamda jamiyat taraqqiyotiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli ekologik ta'lim va ekologik madaniyatni rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ekologik ta'limning asosiy maqsadlari

aholining ekologik savodxonligini oshirish;

tabiatga ehtiyotkorona munosabatni shakllantirish;

ekologik xavfsizlikni ta'minlash;

yosh avlodda ekologik ong va mas'uliyatni rivojlantirish;

tabiat resurslaridan oqilona foydalanishga o'rgatish.

Ekologik madaniyatni oshirish yo'llari

Ta'lim tizimini kuchaytirish

Maktab, litsey, kollej va oliy ta'lim muassasalarida ekologik fanlarni kengaytirish muhimdir.

Oilada ekologik tarbiya berish

Bolalarda chiqindilarni saralash, suvni tejash va tabiatni asrash odatlarini shakllantirish kerak.

Ommaviy axborot vositalari va internetning roli

Televideniye, internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali ekologik targ'ibot ishlarini kuchaytirish samarali hisoblanadi.

Amaliy ekologik tadbirlar

daraxt ekish aksiyalari;

hududlarni tozalash;

chiqindilarni qayta ishlash loyihalari;

“Yashil makon” kabi ekologik dasturlar.

Yoshlarni ekologik loyihalarga jalb qilish

Talaba va o'quvchilarni ekologik tanlovlar, seminarlar va volontyorlik tadbirlariga keng jalb qilish ekologik madaniyatni oshiradi.

Ekologik ta'limning ahamiyati

Ekologik ta'lim:

inson salomatligini himoya qiladi;

tabiat resurslarini saqlashga yordam beradi;

ekologik muammolarni kamaytiradi;

barqaror rivojlanishni ta'minlaydi;

kelajak avlod uchun sog'lom muhit yaratadi.

Hozirgi davrda ekologik muammolar insoniyat oldidagi eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Atmosfera havosining ifloslanishi, suv resurslarining kamayishi, tuproq degradatsiyasi, chiqindilar muammosi hamda iqlim o'zgarishi kabi omillar inson salomatligi va jamiyat taraqqiyotiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli aholining ekologik bilim va madaniyatini oshirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Ekologik ta'lim insonlarda tabiatga nisbatan ongli munosabatni shakllantiradi, ekologik muammolarning oldini olishga xizmat qiladi. Ayniqsa, yosh avlodga ekologik tarbiya berish orqali ekologik mas'uliyatni rivojlantirish mumkin. Ekologik madaniyatning shakllanishi nafaqat ta'lim muassasalari, balki oila, mahalla va ommaviy axborot vositalari bilan ham chambarchas bog'liqdir.

Tadqiqot maqsadi

Aholining ekologik madaniyatini oshirishda ekologik ta'limning ahamiyatini o'rganish hamda ekologik savodxonlikni rivojlantirishning samarali usullarini aniqlash.

Tadqiqot materiallari va usullari

Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlar, ekologik ta'limga oid maqolalar, statistika ma'lumotlari va normativ-huquqiy hujjatlar tahlil qilindi.

Quyidagi tadqiqot usullaridan foydalanildi:

Tahliliy usul;

Taqqoslash usuli;

Statistik ma'lumotlarni o'rganish;

So'rovnoma va kuzatuv usuli;

Ilmiy manbalarni umumlashtirish.

Tadqiqot jarayonida turli yoshdagi aholi vakillari o'rtasida ekologik bilim darajasini aniqlash maqsadida so'rovnomalar o'tkazildi. Olingan natijalar asosida ekologik ta'lim samaradorligi baholandi.

Tadqiqot natijalari

O'tkazilgan tadqiqotlar natijasida aholining ekologik bilim darajasi ekologik muammolarni kamaytirishda muhim omil ekanligi aniqlandi. Ekologik ta'lim olgan shaxslar chiqindilarni saralash, suvni tejash, daraxt ekish va tabiatni muhofaza qilish tadbirlarida faolroq ishtirok etishi kuzatildi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra:

ekologik targ'ibot ishlari muntazam olib borilgan hududlarda ekologik madaniyat darajasi yuqori bo'lgan; yoshlar orasida ekologik ta'limga qiziqish ortib borayotgani aniqlangan;

ommaviy axborot vositalari va internet resurslari ekologik bilimlarni keng targ'ib qilishda samarali vosita ekani kuzatilgan;

maktab va oliy ta'lim muassasalarida ekologik fanlarni kuchaytirish zarurligi aniqlangan.

Shuningdek, ekologik ta'lim orqali insonlarda tabiatga ehtiyotkorona munosabat, ekologik mas'uliyat va sog'lom turmush tarziga intilish shakllanishi ma'lum bo'ldi.

Ekologik madaniyatning yetarli darajada shakllanmaganligi esa chiqindilarni noto'g'ri tashlash, suv va energiya resurslaridan samarasiz foydalanish hamda atrof-muhitning ifloslanishiga olib kelmoqda. Shu sababli ekologik tarbiyani oiladan boshlash va uzluksiz davom ettirish muhim ahamiyatga ega.

Muhokama

Ekologik ta'lim jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlashda asosiy omillardan biri hisoblanadi. Insonlarda ekologik ong va madaniyatni shakllantirish orqali ekologik xavfsizlikni ta'minlash mumkin. Ayniqsa, ekologik ta'limning maktabgacha ta'limdan boshlab barcha bosqichlarda uzluksiz olib borilishi muhimdir.

Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, ekologik madaniyat darajasi yuqori bo'lgan jamiyatlarda tabiat resurslaridan oqilona foydalanish, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik xavfsizlikka rioya qilish ancha rivojlangan bo'ladi. Shu jihatdan ekologik ta'limni zamonaviy innovatsion texnologiyalar asosida tashkil etish dolzarb masalalardan biridir.

Xulosa

Ekologik ta'lim va ekologik madaniyatni oshirish bugungi kunning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Ekologik savodxonlikning oshishi tabiatni muhofaza qilish, inson salomatligini saqlash hamda ekologik muammolarni kamaytirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ekologik ta'limni rivojlantirish orqali aholining tabiatga bo'lgan mas'uliyatini kuchaytirish mumkin. Shu sababli quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir:

ta'lim muassasalarida ekologik fanlarni kengaytirish;

ekologik targ'ibot ishlarini kuchaytirish;

aholining ekologik savodxonligini oshirish bo'yicha seminar va treninglar tashkil etish;

ommaviy axborot vositalarida ekologik mavzudagi ko'rsatuvlarni ko'paytirish;

yoshlarni ekologik loyihalarga keng jalb qilish.

Ekologik madaniyatning rivojlanishi nafaqat atrof-muhitni asrash, balki kelajak avlod uchun sog'lom va xavfsiz hayot muhitini yaratishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar

- 1.Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
 - 2.To'xtayev A.S. Ekologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
 - 3.Rasulov H.R. Atrof-muhit muhofazasi va ekologiya asoslari. – Toshkent, 2020.
 - 4.Odilov O.O. Ekologik madaniyat va barqaror rivojlanish. – Samarqand, 2021.
 - 5.Mirzayev M.M. Ekologik ta'lim metodologiyasi. – Toshkent, 2022.
- O'zbekiston Respublikasi "Tabiatni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuni.
- 6.United Nations Environment Programme (UNEP) hisobotlari, 2023.